

**ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBURNING PEDAGOGIK
G'OYALARI**

O'lmasova Dildora – *“University of Management and Future Technologies” universiteti S551- guruh talabasi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada Zahiriddin Muhammad Boburning pedagogik qarashlari, ularning ta'lim-tarbiya jarayonidagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Boburning asarlarida ifoda etilgan ilm-fan, axloq, adolat va muloqot madaniyati kabi tamoyillar yosh avlodni ma'naviy va intellektual jihatdan kamolga yetkazishda muhim rol o'ynaydi. “Boburnoma” asarining ta'limiy-tarbiyaviy ahamiyati yoritilib, unda yoshlarni vatanparvarlik, halollik, jasorat va mehnatsevarlik ruhida tarbiyalash tamoyillari o'z aksini topganligi ko'rsatilgan. Maqola Boburning pedagogik merosini zamonaviy ta'lim jarayonida qo'llash imkoniyatlariga e'tibor qaratadi.

Kalit so'zlar: Zahiriddin Muhammad Bobur, pedagogik qarashlar, ta'lim, tarbiya, axloq, “Boburnoma”, yosh avlod tarbiyasi, vatanparvarlik, ilm-fan.

Kirish

Zahiriddin Muhammad Bobur (1483–1530) o'zining boy merosi bilan nafaqat tarixda buyuk sarkarda, davlat arbobi va shoir sifatida, balki o'z pedagogik g'oyalari orqali ham chuqur iz qoldirgan siymo sifatida tanilgan. Uning ijodi o'z davri uchun noyob bo'lgan ilmiy va tarbiyaviy qarashlar bilan sug'orilgan bo'lib, "Boburnoma" va "Xatti Boburiy" kabi asarlarida bu jihatlar yaqqol namoyon bo'ladi. Boburning pedagogik qarashlari insonning kamolotga erishishi uchun ta'lim va tarbiya muhim o'rin tutishini asoslab beradi.

Bobur o'z asarlarida yosh avlodni vatanparvarlik, jasorat, mehnatsevarlik va axloqiy poklik ruhida tarbiyalashni maqsad qilgan. Uning fikricha, har bir inson ilm-fanga intilib, ma'rifatni o'z hayotining ustuvor yo'nalishiga aylantirishi lozim. Shuningdek, Bobur insoniy fazilatlarni targ'ib etish va yoshlarni bu fazilatlar asosida tarbiyalashning zarurligini ta'kidlagan.

Bugungi kunda ham Boburning pedagogik g'oyalari dolzarbligini yo'qotmagan. Uning merosi nafaqat o'zbek xalqining, balki butun jahon ma'naviy va madaniy boyligining bir qismi hisoblanadi. Ushbu maqolada Boburning pedagogik qarashlari, ularning ta'lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyati va hozirgi davr uchun tutgan o'rni tahlil qilinadi.

Boburning pedagogik merosini o'rganish nafaqat tarixiy ahamiyatga ega, balki yosh avlodni axloqiy va ma'naviy yetuklikka yo'naltirishda ham muhimdir. Shu sababli, uning qarashlari zamonaviy ta'lim tizimi uchun ibrat manbai sifatida xizmat qiladi.

“Boburnoma” asarining ta'limiy-tarbiyaviy ahamiyati

Zahiriddin Muhammad Boburning “Boburnoma” asari nafaqat adabiy-badiiy meros sifatida, balki ta'limiy-tarbiyaviy jihatdan ham ulkan ahamiyatga ega bo'lgan manba hisoblanadi. Bu asarda Bobur o'z hayoti, kechirgan voqealari, boshidan o'tgan sinovlari va kuzatgan hayotiy saboqlarini tafsilot bilan yozib qoldirgan. Uning yozuvlari bugungi kunda yosh avlodni tarbiyalash va ularga ma'naviy ozuqa berish uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi.¹

Avvalo, “Boburnoma” yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda muhim manba sanaladi. Bobur o'z asarida o'z yurtini, xalqini va madaniyatini sevganligini, shu yo'lda ko'plab qiyinchiliklarni yengganligini ko'rsatadi. U yurtga sadoqat, jasorat va fidoyilik kabi fazilatlarini namoyon etadi, bu esa yoshlarga vatan uchun xizmat qilishning ahamiyatini tushuntiradi.

Shuningdek, “Boburnoma” yoshlarga mehnatsevarlik va qat'iyatlilikning hayotdagi ahamiyatini uqtiradi. Bobur o'zining hayotiy misollari orqali insonning oldiga qo'ygan maqsadiga erishishida sabr, mehnat va qat'iyatning zarurligini o'rgatadi. Uning davlat qurish yo'lidagi urinishlari, hayotidagi qiyinchiliklar va ularga qarshi kurashi yoshlarni hayotda bardoshli va irodali bo'lishga undaydi.

Asarda axloqiy poklik va adolat ham asosiy mavzulardan biridir. Bobur o'z amaldorlariga halollikni, adolatni va xalq bilan samimiy munosabatda bo'lishni

¹ Akramov, M., Rayimova, R., & Abdurahmonova, S. (2024). ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBURNING MA'RIFIY-PEDAGOGIK QARASHLARI. *Models and methods in modern science*, 3(3), 27-34;

targʻib qilgan. Bu jihatlari bugungi taʼlim-tarbiya jarayonida yoshlarga axloqiy yetuklikni singdirishda asosiy tamoyil boʻlishi mumkin. Bobur boshqaruv jarayonlarida adolatni yuqori qadrlagan va bu prinsipni har bir rahbar uchun muhim deb bilgan. Bu esa yoshlarni nafaqat lider sifatida oʻstirish, balki ularga ijtimoiy masʼuliyatni oʻrgatish uchun ham muhimdir.

“Boburnoma” tabiatni sevish, odamlarni qadrlash va hayotni chuqur his qilish kabi jihatlarni ham oʻz ichiga oladi. Boburning tabiat manzaralarini tasvirlashi, turli xalqlar madaniyatini hurmat qilishi va odamlarga mehribonligi yoshlarga atrof-muhit va insoniyatga nisbatan mehr-muhabbat tarbiyalash uchun asos boʻla oladi.²

Boburning pedagogik qarashlari

Zahiriddin Muhammad Bobur oʻz davrining ulkan maʼrifatparvari sifatida taʼlim va tarbiyaga katta ahamiyat bergan. Uning pedagogik qarashlari asosan inson maʼnaviy kamoloti, taʼlimning ahamiyati va axloqiy fazilatlarni rivojlantirishga qaratilgan. Bobur oʻz asarlarida taʼlimni inson hayotining eng muhim omillaridan biri deb bilgan va yoshlarni ilm-fanga oshno qilishni oʻzining asosiy maqsadlaridan biri sifatida ilgari surgan. Uning pedagogik qarashlari oʻzbek madaniyatining rivojlanishiga va yosh avlodni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega.

Avvalo, Bobur ilm-fanni insonning hayotida asosiy oʻrin tutadigan omil sifatida koʻrgan. U oʻz hayotida ilm olishga katta eʼtibor qaratgan va oʻz davrining ilgʻor bilimlarini egallashga intilgan. Bobur oʻz asarlarida yoshlarni oʻqishga, ilmga qiziqishga undagan. U ilmni insonni maʼnaviy jihatdan yuksaltiruvchi eng muhim qurol deb bilgan. Shu bilan birga, Bobur ilmni faqat nazariy bilim emas, balki amaliy hayotda qoʻllanilishi zarur boʻlgan vosita deb hisoblagan.

Bobur axloqiy tarbiya masalasiga alohida eʼtibor qaratgan. Uning fikricha, insonning axloqiy jihatdan yetuk boʻlishi jamiyatning rivojlanishi uchun muhim omildir. Bobur halollik, adolat, mehribonlik va sadoqat kabi fazilatlarni insonning asosiy xususiyatlari deb bilgan va ularni yosh avlodga oʻrgatishni tarbiya

² Begmatova, D. N. M. (2024). ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBURNING “XATTI BOBURIY” HAMDA “BOBURNOMA” ASARLARINING TAʼLIMYIY-TARBIYAVIY AHAMIYATI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 4(4), 228-233;

jarayonining muhim vazifasi sifatida ko'rgan. U o'z hayoti davomida ham ushbu fazilatlarni namoyon etgan va boshqalarga ibrat bo'lgan.³

Shuningdek, Bobur ta'lim va tarbiya jarayonida insonning individual xususiyatlarini hisobga olishni muhim deb bilgan. Uning fikricha, har bir inson o'zining qobiliyatlariga ko'ra rivojlanishi kerak, shuning uchun ta'lim va tarbiya jarayonida shaxsning imkoniyatlarini rivojlantirishga katta e'tibor berish lozim. Bobur insonlarni bir xil usulda tarbiyalashni emas, balki har bir shaxsning qobiliyati va ehtiyojlariga mos yondashishni tavsiya etgan.⁴

Xulosa

Zahiriddin Muhammad Boburning pedagogik qarashlari nafaqat o'z davri, balki bugungi kun uchun ham dolzarbligini yo'qotmagan. Uning ilm-fan, axloq va ma'naviyatga oid tamoyillari yosh avlodni tarbiyalashda o'rnak bo'lib xizmat qiladi. "Boburnoma" orqali ifoda etilgan ta'limiy-tarbiyaviy g'oyalar yoshlarni vatanparvarlik, halollik, mehnatsevarlik va adolat ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi. Boburning ta'lim va tarbiya haqidagi qarashlarini zamonaviy ta'lim tizimida qo'llash nafaqat shaxs kamolotiga, balki jamiyatning rivojlanishiga ham hissa qo'shadi. Shu sababli, Bobur merosini o'rganish va uni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish bugungi kunning muhim vazifalaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). O'quvchilarni tarbiyashda ijtimoiy fanlarni o'qitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.
2. Хайдаров, С. (2023). Педагогик faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakillantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67.

³ Akramov, M., Rayimova, R., & Abdurahmonova, S. (2024). ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBURNING MA'RIFIY-PEDAGOGIK QARASHLARI. *Models and methods in modern science*, 3(3), 27-34;

⁴ Хайдаров, С. (2023). Педагогик faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakillantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67;

3. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1/2), 92-96.
4. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
5. Хайдаров С. (2025). Оилаларда фарзанд тарбиясига рухий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
6. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
7. Haydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.